

تحلیل تفسیر روایی آیه ۳۷ سوره مبارکه بقره از دیدگاه فریقین

شهربانو مؤمنی دارابی^۱، محمدمهدی کریمی نیا^۲، مجتبی انصاری مقدم^۳

^۱ طلبه سطح چهار (دکتری) رشته تفسیر تطبیقی، مرکز تخصصی حضرت خدیجه (سلام الله علیها)، بابل، استان مازندران، مدیر مرکز تخصصی ریحانه الرسول (سلام الله علیها) جویبار

^۲ استادیار و عضو هیأت علمی دانشگاه علوم و معارف قرآن کریم، طلبه و پژوهشگر حوزه علمیه قم (نویسنده مسئول)

^۳ دانشجوی دکتری تخصصی علوم قرآن و حدیث، دانشگاه میبد، مدرّس دانشگاه و پژوهشگر

چکیده

خداوند نام اهل بیت پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم را به طور صریح در قرآن نیاورده است، و با بیان مفاهیم کلی، تبیین آیات درباره مناقب و حقوق اهل بیت را به عهده پیامبرش نهاد تا یکی از راه‌های آزمون این امت هموار شود و جوهره ایمان آنان در فرمانبرداری یا نافرمانی از پیامبر خدا آشکار گردد. پیامبر خدا بدون هیچ مدارا و کوتاهی این وظیفه مهم را درباره تفسیر آیات قرآن، از جمله، آیه ۳۷ بقره به انجام رسانید. سخن پیامبر در تفسیر این آیه، از تفاسیر روایی الدر المنثور، القرآن العظیم ابن ابی حاتم از اهل سنت و البرهان و نورالتقلین از شیعه مورد بررسی قرار گرفت. در این تفاسیر، برخی از روایات معصومین علیهم السلام در توسل آدم به رسول خدا اشتراک دارند؛ و بعضی دیگر از توسل به پنج تن آل کساء سخن گفته‌اند؛ و روایاتی دیگر از اهل بیت، توسل به چهارده معصوم را مطرح می‌کنند. یافته‌های این تحقیق نشان می‌دهد، با توجه به این که استقبال با کلمات، سبب توبه حضرت آدم و همسرش علیهما السلام شد، در نتیجه این کلمات واسطه میان آدم علیه السلام و خدا قرار گرفته‌اند و آدم با توسل به این‌ها، به درگاه الهی عذر آورد. پس باید شأن این واسطه‌ها از آدم علیه السلام برتر باشد تا صلاحیت شفاعت آدم را داشته باشند. در نتیجه باید اینان از مقربان انسانی برتر از آدم علیه السلام باشند. این مسأله حتی در کتب تفسیری اهل سنت هم بیان شده چرا که روایاتی را مطرح می‌کنند که آیه درباره فضائل معصومین است و از این جهت می‌توان دیدگاه شیعه و اهل سنت را به هم نزدیک کرد.

واژه‌های کلیدی: قرآن، تفسیر، تفسیر روایی، توبه، کلمات